

Pasvalio Mariaus Katiliškio viešosios bibliotekos
konkursui

Edita Žurumskytė
Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos
3f klasės mokinė

Originalioji kūryba

ESĖ

Mokytoja
R. Grubinskienė

2004 m.

Edita Žurumskytė

Tikėjimas

Kas buvo Čarlzas Darvinas? Senovės latvių faraonas (už informaciją galime padėkoti žaviam šviesiaplaukiui LTV žurnalistui ir jo laidai „Klausimėlis“, besiknaisiojančiai postsovietinio lietuvių mentaliteto gelmėse ar tiesiog ištraukiančiai šypsenėlę šeštadienio vakarą, kai sėdžiu namie ir nuobodžiauju, nes aplink nieko nevyksta ar šiaip – užaina Didysis tingėjimo metas). Galbūt. Gal ir buvo. Gal mes ne viską žinome. Arba tiesa slypi kažkur anapus... Na, bet šiandien yra aišku, kad Č. Darvinas buvo protingas anglas, moksliskai pagrindęs gamtos evoliucijos teoriją. Paprasčiau tariant, teigė, kad žmogus išsivystė iš beždžionės. Oho, kaip drąsu buvo apie tai net mąstyti prieš 150 metų! Žmonės manė, kad jis tiesiog neigia Dievo egzistavimą.

Šiandien mokslas yra šalia religijos. Jiedu nesipyksta. Aš tikiu. Č. Darvino teorija, šviesia ateitimi (optimistė...), žmonėmis, tikiu, kad mane myli ir saugo. Kažkas. Kas nors. Gal vienas didelis sparnuotas angelas, o gal daug. Daug daug KAŽKO. Ir man gera.

Pasakojau apie tai ir apie Vėlines savo keturmečiui broliukui (jam viskas taip įdomu! Tikiuosi, neišaug...). Apsidairė. Ir nusišypsojo – gi nieko nėra. Yra.... O jeigu ne? Aš meluoju?

Yra yra yra! Turi būti... Jei pakėlusi akytes aukštyn matyčiau tik debesis: kamuolinius, toliau – plunksninius, jei žinočiau, kad už atmosferos yra pustuštė toposfera ir viskas... Būtų šalta ir mechaniška. Būtų daug atskirų robotiškų detalių, tiesių linijų, tuščių barškančių plieninių vamzdžių. Nebūtų jungčių, vieningumo, bendro pulsuojančio gyvenimo, to, kas sieja, sutepa. Būtų baisu.

Kai nerealiai sunku ir visu kūnu jaičiu tik drėgną žemę (gal dėl slėgio pokyčių?), tikėjimas – išeitis. Pakelia. Leidžia būnant visiškai vienai šnekėtis suo tuo, kas šalia, guostis, mylėti, kai neturiu ką, nekęsti, kai visus myliu, rėkti, kai neturiu ant ko. Tikėjimas tai leidžia. Jis visada sako „taip“.

Man gera melstis. Dangui, žemei, žmogui. Kažkam. Kam nors. Manęs klauso. Ramu ir sava. Tikėjimas man sako, kad visada bus leista melstis, kad visada turėsiu kam melstis, kad niekada niekada nebūsiu viena. Jis bus šalia.

Edita Žurumskytė

Ką aš padariau?

Kaip visada stoviu stoty. Ne, nepagalvokit nieko ar ko nors spalvoto – laukiu autobuso. Laškoja. Aš su skėčiu. Oi, gi esu pastogėj. Suskleidžiu. Kažkokia ypatingai gera šiandien diena. Visiems tik šypsausi, šypsausi... Toks gražus man atrodo pasaulis, toks gražus Pasvalys! Einu per miestą ir taip gera! Prie kioskelio auga kaštonas – pilna žemė rudų saldainiukų. Dieve, kokie gražūs kaštonai!.. Vat, kokių gerų kartais būna dienų.

Suoliukas tuščias, bet aš nenoriu sėsti – ten tikriausiai šlapia. Noriu viską matyti. O kai kas visgi prisėda. Seneliukas. Senas senas... Vargingas labai. Nelabai turiu kur akis dėti, tai vogčiom nužiūrinėju jį.

Šlapia ruda apiplyšusi striukė (su tokia manasis senelis eina tvartan), senoviniai juodi batai su raištukais... Bet matosi, kad žmogus ruošėsi važiuodamas į miestą: kostiuminės mėlynos kelnės, iš po striukės kyšo toks pat švarkas – mano senelis irgi kažką panašaus turi, turbūt buvo madinga. Seneliukas iš rankų nepaleidžia krepšelio. Jame matosi šiuolaikiškuose maišeliuose įpakuota raikyta duona. Jis kažko ėmė ieškoti kišenėse. Lėtai. Žiūrint į jį mane užplūsta napaiškinamas ramybės jausmas. Atsistoja. Iškrenta cigaretės. Ne – validolis. Pakeliu. Senelio paieškos rezultatas – piniginė. Raudona tokia. Paėmęs baltą monetą bando atpažinti – du centai tai ar litas. Litas. Turbūt pasiėmė bilietui. Gaila gaila gaila! Man labai gaila to žmogaus. Nors jį būtina gerbti. Jis tiek metų pragyveno. Išgyveno.

Noriu ką nors daryti. Noriu parodyti, ką aš apie jį manau, kad ne visas šiuolaikinis jaunimas blogas (oho, kad užsibrėžiau, ar ne?). Seneliukas atrodo toks vienišas... Kalbinti jį? Ne... Labai norėčiau, bet jis gali kaip nors ne taip suprasti ar net išsigąsti. O ir pačiai nedrašu... Teisinuosi. Oi, na ką gi daryti?

Privažiuoja autobusas. Tebelyja. Visi vangiai lipa vidun. Laukiu progos vykdyti savo sumanymą. Seneliukas perka bilietą, o aš stoviu už jo. Rankoj jau seniai gniaužau monetą. Šast žemėn. Pati pakeliu.

- Dėde, jums iškrito.

Seneliukas kiek prisimerkęs žvilgt į mane, paima pinigėlį. Tai tik pinigai. Tik... O kaip norėtusi jam (ir visiems kitiems) duoti daugiau!.. Kad jis laimingas būtų. Ir nevienišas. Negera kažkaip pasidaro.

Visa tai matė už manęs stovėjusysis. Matė viską. O... Sėdžiu visa raudona raudona... Kvaila.

Edita Žurumskytė

Sniegas

Esė

Aš labai labai nemėgstu sniego.

Veidmainis. Baltas, spindintis ir tyras, neva geras ir nekaltas. Tiesiog! Fu. Netgi nekenčiu. Bet ne todėl, kad jis žudo. Smulkiąją fauna ir flora, žmones (jei yra sniegas – yra ir šaltis, jei yra šaltis – yra ir tie, kuriuos jis užklupo netikėtai, tuos, kurie neturi namų. Ir šilumos), ne...

Bjaurus nedidelio tankio purutis sniegas...

Išeina vyras. Iš namų. Trumpam (o gaila...). Susitikti su draugais. Irgi vyrais. 80% viso kaimo vyrų populiacijos kone kiekvieną vakarėlį galima sutikti bare. Kaimo bare. Tai veikiau snarglėta ir prarūgusiu šlapimu trenkianti skylė, bet virš durų (angos) kabo išraiškingos raidės „Baras“. Kaži, nesiginčysiu.

O moterys lieka. Kuičiasi namie, gamina nuolat gaminimo būsenoje esančius (nespėja stalo pasiekti) pietus, gano begalę vaikų. Vyro dovanos. Gimtadienio, sukaktuvių ar šiaip, be progos, įteiktos dovanėlės. Tarsi gėlės. O juk žiedelius padovanojai ir viskas – negi rūpinsies, drabužėlius pirkši, bendrausi?! Kvailiu dar palaikys. Kiti vyrai.

Pasisvečiavusi pas pusbroliuką, važiuoju namo. Su dviračiu. Per ledą. Peniu savo kraują adrenalinu – griūsiu dabar ar kai suksiu į kiemą? Vakaras. Pilnas dangus žvaigždžių. Ir žvaigždučių. Pavienės, krūvelėmis... Dangus labai giedras. Todėl ir šąla. Bet vis dėlto – kokios žvaigždės!.. Arti. Dangaus moterys. Kurioms mėnulis vaikų nedovanoja - gražios, ramios ir labai labai šaltos. Matau, vyrai eina namo. Eina, bėga, plaukia, leidžiasi stumiami. Antgamtiškų jėgų. Kartais pipi prie pakelės berželių padaro. Kodėl gi ne? Apgriūna. Pasivolioja, atsikelia ir vėl eina. O vienas atsikelti nebegali. Pažįstu – Titkūnas. Pristabdau – gal padėti? Ne, ateina žmona. Titkūnienė, gera mano močiutės draugė. Pasiima vyrą ir tampa ta antgamtiška jėga, stumiančia jį. Snieguotą vyrą. Pusę vyro.

Kodėl ji kenčia? Ją muša, nesuvokiamai daug vaikų dovanoja, žemina... O ji būna. Rūpinasi. Nes gėda gyventi vienai su krūva vaikučių? Nes bijo? Nes myli? Nes jie visgi yra vyrai – o jų mums reikia?..

Ir štai kodėl aš nekenčiu sniego. Nes bijau. Vyro, iki pusės sniege. Ką nors kaltinti juk reikia...

Edita Žurumskytė

Šašas

Jis negeras. Blogas blogas blogas!! Pasipūtęs garbėtroška. Kankinantis žmones.

Ir jis niekada nuo manęs neatstoja. Turbūt šilta ir patogų mano širdyje. Kiekviename žingsnyje jis šalia – kai laimiu, kai tingiu, kai žliumbiu, namie, kelyje ir lovoje. Pavargau. Kaip koks didžiulis, gruoblėtas, pūliningas šašas jis pristiręs prie manęs. Ir niekas niekas negali nukrapštyti. Vaistukai? Ne, tokių stiprių negamina... O gal? Nebent juodojoj rinkoj. Nebloga mintis...

Jis mane valdo. Visiškai. Mane! Ir aš neturiu jėgų kovoti. Tegu. Jis man nuolat nurodinėja, kaip turiu elgtis, kaip rengtis, ką turiu mėgti, ką mąstyti... Ei, palik ramybėje, prašau...

Jis moka tik burbėti, tik būti. Neleidžia apie save pamiršti. Įkyruolis. Šalin! Jis bjaurus! Jis manimi naudojasi, žemina. Jis blogas.

Jis – žmogus, mokantis tik skaudinti. Nes aš jį myliu, o jis manęs negirdi...

Edita Žurumskytė

Tiesiog nenoriu būti banali

Mirė. Kaimynė. Sena, auksarankė močiutė. Suvažiavo visi giminės – seserys, vaikai, anūkai, bambliai proanūkai ir dar ten visokie kiti devinti vandenys nuo kisieliaus. O jau ašarų, ašarų!.. Prisiminė mat galų gale. O kai ji gyva buvo ir draugijos troško, kai sirgo... Ji buvo viena. Ir numirti norėjo. Kai nupirkusi duonos sėsdavau ant vienos iš dviejų širdelėm išdrožinėtų kėdžių jos aprūkusiame kambarėly, ji guosdavosi. Kad pavargo. Dabar juodasakarės ir kostiumuotieji rauda – „Kas MUMS dabar taip gražiai bedainuos, kas pasakas beseks, pas ką MES vasarą važiuosim, daugiau MES niekada niekada nebesigardžiuosim pasakiško skonio bandelėmis, kaip MES dabar be jos gyvensim?..“ Egoistai.

Bet net ir tokiom akimirkom aš nenorėčiau būti Ledo Karalienė. Taip taip, tokia pat kaip tame rusiškame, dar ne kompiuteriu pieštame filmuke. Kur gėris nugali. Šalta, bejausmė, visiškai abejinga kitų skausmui ir tam, kas vyksta aplinkui. Besirūpinanti tik savimi. Akla. Taip būtų lengviau, bet kodėl ne? Nes tai jau būtų banalu.

Einu per miestą. Gimtajį Panevėžį. Konteinery, prie kalėdiškai pasipuošusio „Iki“ maisto, butelių ir prisiminimų (jis irgi kažkada nevalgydavo duonos plutelės) ieško žmogus. Jos žiūri. Ir taip žavingai, mergaitiškai krizena. Nori priėti. Išsitraukia iš indėniškais motyvais puoštos mažytės rankinės gumos pakelį. Artinasi. Mesteli frazę su sparniukais - „Sakiau, kad konteineriai mūsų miestui tik papildomų problemų sukels“, kuri įplasnėja tam žmogui širdin. Turbūt žiūrėjo vakarykštę laidą apie žmones, atsiradus konteineriams, iš vietovių prie šiukšlynų besikeliančių į miestus. Pačios kažin ar būtų visų pirma taip tiksliai mintį suformulavusios. Klapt, gumą į burną, o pakelį lėtai lėtai paleidžia konteinerin, stengdamasi išvelgti, ką žmogus laiko rankose. Tuoj atsisuka į drauges ir ima taip pat žavingai, mergaitiškai taukšti apie jį. Žmogų. Žeminti. Nes jos – Ledo Karalienės.

Edita Žurumskytė

Pavėlavau

Pravažiuoja žydras mašiniukas. Senas labai, rusiškas, tokių jau turbūt nebegamina. O gaila... Jis dėdės Janonio. Važiuoja krautuvėn. Grįždamas užsuks pas mus. Žinau.

Nusiridenu žemyn – reikia susišukuoti. Oi, ne – vėl kopiu į antrą aukštą – persirengsiu. Atsisėdu virtuvėj ant stalo. Apsikabinu radiatorių (oi, vaikinai mielieji, kurgi jūs?!) ir žiūriu pro langą. Tuoj tuoj iš po „apšnerkšnijusių“ tujų išlįs žydro mašiniuko nosytė.

Dėdė Janonis žavus. Į gryčią jis visuomet tokio lengvo sąmyšio, solidaus flirto ir elegancijos (žinoma, gyvenimo kaime sąlygomis) įneša. Ir visada visada ilgai kalbina mane. O aš, vištelė, amžiais nuraustu ar dėbteliu ką nors nelabai į temą. Oi...

O dėdė Janonis šnekėti moka. Su visais, visur ir visada. Apie viską. Jis protingas. Protingas ir gudrus. Žaižaruojančios juodos akys landžioja mano smegenų didžiųjų pusrutulių raukšlėse... Na, ypatingas žmogus jis, ir tiek!

Viskas, aš jau didelė ir galiu jam tai pasakyti. Ir pasakysiu. Kai tuoj tuoj iš po „apšnerkšnijusių“ tujų išlįs žydro mašiniuko nosytė. Pasakysiu, kad jį be galo gerbiu ir noriu būti... Paklausu ar galiu jį kopijuoti. Semtis. Žalio vyno iš jo mašiniuko bako... Pasakysiu ir neilipsiu į braškes.

Jis gyvena vienas. Žmona išėjo pas turtingesnę. Vaikai jau dideli (imu šnekėti kaip mano močiutė – įtaka?). Kaimas dėdės Janonio nemėgsta. Kitoks nei jie. O aš mėgstu! Myliu... Ir pasakysiu. Stipriai stipriai jį apkabinsiu, kakta liesiu nutirpusiomis snaigėmis išpuoštą paltą, prisiglausiu... Ir pasakysiu. Uch. Atsidusau. Bus gera. Ir jam, ir man. Galų gale.

Išlenda nosytė! Aa!!.. Strykteliu nuo stalo. Pakeliu galvą. Oii... Mintys ir tai, ko nepadariau, lieka kairėj pusėj žemiau kaklo. Prisimenu. Jo jau nebėra.

Edita Žurumskytė

Gydytojas

Kartais galima tingėti. Kartais reikia tingėti. Daryti „tingu – tingu“.

Sėdžiu kambary. Gražiai susidedu rankas ant kelių ir sėdžiu. Atsigulu. Šalta. Krosnies niekas nepakuria, nes seneliui gaila malkų. Šiaip tai jų yra pilnos bent dvi ar trys malkinės, bet vis vien gaila... Na, gal ne gaila, bet senelis taupo. Jis geras. Labai. Elektrinio šildytuvo įsijungti irgi negalima – elektra labai daug kainuoja, pati suprantu. Ir nereikia. Susirengiu visus rūbus, kokius tik randu spintoj. Atrodau kaip įvairiaspalvis kopūstas. Gal niekas neužeis. Tęsiu gulėjimo procesą. Mąstau.

Man patinka Viktor Uspaskich. Jis turtingas. Jis gali viską nusipirkti. Na, taip, sveikatos, meilės ir taip toliau – ne, bet vis vien... Turiu tokią kaimynę kaip Uspaskich. Apžėlusią pinigais, soliariume įdegusia (pastarasis išradimas greitina senėjimą, bet ji turbūt nežino...) ir geriausiais kremais ištepliota oda. Žmonių ji ieško savo kojų tarpupirščiuose. Ji viską turi. Net vaikiną nusipirko (vargšelis...). Ir gali nesibaiminti dėl savo ateities – tėveliai nupirks vietą geriausiame universitete.

Ai, vis dėlto nenoriu taip. Tokie žmonės daug praranda. Jie nežino, koks jausmas būna kai ko nors labai labai nori, svajoji, o po kelių mėnesių nusiperki. Vadinasi, jie ne visus jausmus pažįsta. Jie nežino, ką reiškia būti įvairiaspalviu kopūstu. Jiems malkų negaila... Jie gal net nežino, kaip jos kvepia. O kvepia skaniai. Jie neturi, ko siekti – viskas čia pat. Cha, cha, o aš turiu!

Aš tingiu. O kartais būna, kad ir gyvent pavargstu. Tada nieko nesinori, viską ir visus nuo savęs stumiu. Nuo to ir išgydo tikslas. Einu jo ieškot.

Uola

Aš dar nemoku gyventi? Nuolat – bum, auč, štiš, o, mm, keberioškšt.. Moku. Nesgi tai ir yra gyvenimas. Va. Man taip atrodo. Tik, hmm, reikėtų tikslo... Tokio didelio didelio kaip, tarkim, Petro Vileišio. Uolos. Na, kokį g¹žmogų aš dar galėčiau laikyti pavyzdžiu, jei ne tą, kurį kasdien matau, kurio pavardę nuolat girdžiu ir rašau, apie kurį žinau...

Neleisti niekam atimti to, kas tavo (rusai lietuvišką spaudą turbūt buvo uždraudę dar ir dėl pavydo (!), nepaisant noro kuo greičiau okupuoti, palaužti, priversti vergauti. Nors jų buvo keliasdešimt kartų daugiau – mes iniciatyvesni ir vieningesni. Be be be!). Mylėti tai, kas Tavo. Ir tau brangių žmonių.

Didžiausias uždavinys – išmokti tai daryti... Saugoti, aukotis, branginti, atiduoti visas jėgas ir išsemti dvasią. Nebūtinai dėl tautos ir laisvės. Dėl žmogaus. Kai šiandien viskas lengvai nuperkama ir parduodama ar dar mokame neegoistiškai mylėti? Na, rodos, myliu. Draugą. Nes jis geras, gerbia mane ir gina, sušildo rankas, atveria širdį (oi, kaip įdomu ten!..). Myliu, nes jis man visa tai duoda? O jei nebeduotų? Nieko nieko. Jei tik būtų ir viskas. Egzistuo¹tų. Ar mylėčiau? Nieko negaudama.

Petras Vileišis buvo namai. Vilties. Petras Vileišis yra namai. Antrieji. Mūsų tūkstančio.

Jis mokėjo dalintis.

Einu gatve. Elgeta prie didžiulio prekybos centro. Įmetu pinigėlių. O kam? Gi vis vien pragers... Man taip sako. Ir antrąsyk mesti nebeleidžia. Na, tegu ir geria! Jeigu jam reikia, jeigu dėl to jis bus laimingesnis. Čia jo gyvenimas. Pinigų man tai negaila. O užuojautos? Prieš Kalėdas žmonės agituojami padėti našlaičiams. Žiūrint į tokius gyvenimo ne itin apdovanotus vaikus, gaila. Bet tik dešimčiai minučių – paskui pasimiršta. Vėl prisimenu. Gaila. Ašarėlė kokia nurieda... O padėti, pakeisti ką nors? Atsidūstu. Jų gi tūkstančiai. Beviltiška stengtis visus padaryti laimingus (dabar man ypač prisireikia Petro Vileišio – namų pirmąją prasme). O gal nors vieną? Taip taip taip!! Bet vėliau. Nes dabar negaliu. Sąlygų nėra. Pasiteisinimai...

Vyrai stiprūs. Šis vyras buvo labai stiprus. Rašė vadovėlius (fizikos), švietė žmones, nors galėjo likti neišklaustas, tiesė tiltus, nors jie galėjo būti sudeginti, gaivino, nors už tai jo širdies dūžiai galėjo būti nutildyti... Ir aš užaugsiu. Rizikuosiu. Ir nebijosiu. Nes darbas dvasioje išsiuvinėja saulę.

Ir aš mokėsiu laikyti į dangų taip ištiestas rankas, taip išdidžiai rodyti pulsuojančią gyvą širdį, taip kovoti. O kiti nenori? Kodėl? Nes viską turi – laisvę, nes visada atsiras geriau mokančių? Nes vis dar bijo atiduoti tai, kas jiems brangu, vardan to, kad būtų ką branginti kitam.

Aukojamasi iš meilės. Mylint. Aš galėčiau aukotis? Jei matyčiau tikslą. O jis matė. Ir šventai tikėjo. Ačiū.